

Haïti. The aftershocks of History

Laurent Dubois

Picador, 2012

In 1883 verdedigde Louis Joseph Janvier zich op felle wijze in zijn boek *La République d'Haïti et ses visiteurs (1840 – 1882)* tegen de vele bezoekers van Haïti die op een denigrerende en discriminerende manier over zijn land hadden geschreven. Een serie artikelen van Victor Cochinat vormden de aanleiding tot het schrijven van het boek. Volgens Cochinat waren de Haïtianen lui, bang voor werk en daarom arm. Haïti was eigenlijk niet meer dan een 'grap'. Sinds de onafhankelijkheid van Haïti in 1804 tot aan het huidige Haïti na de aardbeving is de Haïtianen verweten dat ze er een zootje van hebben gemaakt. Dat er sprake is van "progress resistant cultural influences" (Brooks). Anderen beweerden dat 'het' allemaal de schuld is geweest van buitenlandse naties – de VS en Frankrijk – of van buitenlandse ondernemingen of organisaties zoals het IMF. Haïtianen waren, zo geeft Dubois aan, slachtoffers of schurken (victims or villains). In zijn boek *Haïti the aftershocks of history* wil historicus Dubois aantonen dat Haïti's heden het product is van haar verleden, en dat zowel externe als interne factoren in oenschouw genomen moeten worden om Haïti te begrijpen.

In de beginjaren van Haïti's onafhankelijkheid moest het land zijn weg vinden in een vijandige omgeving, bevreesd voor mogelijke invallen van buitenaf. Het land werd politiek geïsoleerd en niet erkend door de grote naties, zoals Frankrijk, Engeland en de VS. Veel geld moest gestoken worden in de bouw van forten en het op de been houden van een leger. Dubois merkt op, dat vanaf het prille begin de belangen van burgers ondergeschikt waren aan die van het leger. Van de koloniale periode erfde Haïti een economie die gericht was op grootschalige landbouwproductie gericht op de export. De nieuwe leiders zagen de hervatting van dit (plantage)systeem als de enige mogelijke optie om het land weer draaiende te krijgen. Plantages moesten opgebouwd worden en de export van koffie en suiker moest weer op gang geholpen worden. De slaven dachten er echter anders over. Werken op plantages betekende voor hen terugkeer naar slavenarbeid, al waren de omstandigheden anders. Slaven vestigden zich op kleine lapjes grond en werden grotendeels zelfvoorzienend. Op de markt verkochten ze hun overschot. Ze vormde gezinnen, beoefenden hun godsdienst (de voodoo) en bewerkten hun eigen grond. Ze braken het plantagesysteem af ('counter-plantation system').

Haïti's machthebbers trokken zich gedeeltelijk terug en vestigden zich in de havenplaatsen en eigenden zich de exporthandel toe, evenals het openbaar bestuur en hieven belasting over de door de boeren verbouwde goederen. In dit opzicht spreekt Dubois over een patstelling tussen de rurale boerenbevolking en de heersende (stedelijke) klasse. Typerend voor haar hele geschiedenis sinds de onafhankelijkheid is de enorme kloof tussen de overheid en de meerderheid van de burgers.

Volgens Dubois is de interne verdeeldheid niet de enige – en zelfs niet de belangrijkste – oorzaak geweest van Haïti's problemen. Buitenlandse naties hebben in de loop van de negentiende eeuw meer en meer controle weten te krijgen over de Haïtiaanse economie en politiek. Allereerst was daar de door Frankrijk afgedwongen schadeloosstelling van 150 miljoen francs (\$ 3 miljard). Om deze schuld te betalen moest de Haïtiaanse overheid leningen aangaan, waarover weer rente betaald moest worden. De schuld is weliswaar later teruggebracht naar 60 miljoen francs, maar niettemin heeft deze schuld een gigantische wissel getrokken over de overheidsfinanciën. In 1898 ging de helft van het overheidsbudget op aan aflossing en rentebetalingen. In 1914 was dit zelfs 80%.

Janvier spreekt in dit opzicht over een driedubbele betaling. Allereerst betaalden de Haïtianen met hun tranen en zweet tijdens de koloniale periode. Vervolgens met hun bloed tijdens de revolutie en aansluitend met geld voor de schadeloosstelling.

Dubois laat zien dat de schadeloosstelling niet de enige bron van geldverslinding was. Het in stand houden van een groot leger, mismanagement en corruptie, burgeroorlogen, financiële eisen van buitenlandse zakenlieden, die hierin militair gesteund werden door hun regering zorgen ook voor een staatskas waarvan doorlopend de boden te zien was. Niettemin meent Dubois dat de schadeloosstelling zorgde voor “a constant leak of funds out of the country for nearly a century. Ultimately, of course, the cost was borne by Haitian farmers, the descendants of the same slaves who had been “lost” by the French slaveholder.” (p. 8)

De supermacht die gaandeweg de negentiende eeuw zijn greep op Haïti verstevigde was de Verenigde Staten. Dit leidde uiteindelijk van 1915 tot 1934 in een militaire bezetting. Hoewel de Amerikanen beweerden dat de interventie bedoeld was om Haïti's politieke bestel gezond te maken en te democratiseren, leidde zij tot een verbreding van de bestaande kloof in de samenleving. Veel plattelanders werden vanwege de komst van Amerikaanse landbouwondernemingen van hun grond verjaagd; zij zochten hun heil in het buitenland (Cuba en de DR). Anderen trokken naar de stad, en dan met name Port-au-Prince. Door de Amerikanen nam ook het belang en de centrale rol van deze stad toe. Ook zorgde de VS voor een sterk leger wat Haïti in latere jaren nog flink parten zou spelen.

Laurent Dubois heeft een goed leesbare en evenwichtige inleiding geschreven op de geschiedenis van Haïti sinds haar onafhankelijkheid in 1804. Wie meer wil lezen over de periode die hieraan vooraf is gaan, kan goed terecht bij zijn eerdere boek *Avengers of the new world*.